

Egy mérnök az ember szolgálatában (Mikoviny és Tata)

Tata környékét a 18. század első felében a század legjelentősebb magyar mérnöke formálta lakhatóbbá, emberbarátibbá. Neve mára minden tatai lakos számára ismert: Mikoviny Sámuel. Munkamódszere a környezetvédelemre érzékeny korunk mérnökeinek is mintául szolgálhat. Akár a szigetközi Duna-ág szabályozására küldték ki, akár a Vág árvizeinek megfékezésére, vagy a selmeci bányatavak megépítésére, terveinek elkészítését mindig gondos helyzetelemzés előzte meg. Ennek következtében beavatkozásait a természet nem, hogy kivetette magából, hanem éppen ellenkezően: megköszönte! Ez történt Tata vizeinek rendezésénél is.

1.kép: Mikoviny

Felirata:

Mikoviny Sámuel Bél Mátyás Compendiumából

Életútja Tatáig¹

Nem lenne okos, ha ez alkalommal Mikoviny életpályájának részletes bemutatásával terhelnénk hallgatóinkat. Szükségesnek tartjuk azonban azokat a momentumokat kiemelni, amelyek őt Tata vizeinek rendezésére avatottá tették.

Bél Mátyás, a kor legjelentősebb géniusza németországi kapcsolatait felhasználva a sokoldalú tehetséggel megáldott fiatalembert az Altdorfban működő nürnbergi egyetemre küldte tanulni. Ez az Altdorf 35-40 km-nyire fekszik Nürnbergtől. Egy csendes kisváros. A nürnbergi városatyák választása azért esett rá, mert így akarták elérni, hogy az egyetemi ifjúságot a nagyváros élénk és zajos élete, számos szórakozási csábítása a tanulástól el ne vonja. Mikovinyt nem fenyegette volna ilyen veszély. Nagy hazafiui felelősséggel képezte magát a mérnöki tudományokban, a matematikában és a rajzolás, rézmetszés művészetében. Egy évet Erfurt egyetemén is eltöltött. Ezt követően 1725-ben Pozsony vármegye mérnökeként kezdte meg kenyérkereső munkáját. Alapfeladatul a csallóközi Duna, a Vág és a Dudvág árvizeinek megfékezését kapta. 1725 augusztusában az árvizek pusztításának okait föltárni a Csallóközi Duna mentére küldték. Jelentésében az alábbi észrevételeket tette²: a töltéseket nem megfelelően *méretezték*³, továbbá a korábbi gátépítők figyelmen kívül hagyták a *talaj szerkezetét*, valamint elkövették azt a hibát is, hogy a földet *közvetlenül a töltés külső feléről* nyerték, „*aminek következtében áradáskor előbb semmisül meg a töltés alsó, mint a felső része...*”. Javasolta, hogy a töltések megerősítéséhez nádat és fát is használjanak. Felhívta a figyelmet arra, hogy „*ott, ahol a folyó támadása erősebb, sőt meg is kétszereződhet, másképp kell megépíteni, mint ahol a víz stagnál vagy éppen csak folydogál*”.

Ugyanezen év szeptemberében a Vág töltéseit vette szemügyre. Javaslaiban külön kihangsúlyozta, mennyire fontos, hogy a gátakat őrizték :„...*ahhoz, hogy a*

¹ A legújabb kutatások szerint élt: 1698-1750.

² Deák i.m. 117.o.

³ A töltés ideális keresztmetszetéről még a XIX. század második felében is cikkeztek.

megépített töltést épségben megőrizzük, különösen az áradások idején, valamennyi falu a maga részét vigyázza, és ha valahol a víz a töltést kikezdi, sürgősen ott teremjen és kijavítsa"⁴. Ezt a vigyázó, gondozó szerepet száz évvel később intézményesített formában már főfoglalkozású, képzett gátőrök látták el⁵.

A Vág nemcsak Pozsony, hanem Nyitra vármegyének is egyre több gondot okozott. 1726 májusában a vármegye utasítására a folyó teljes kritikus szakaszát végigjárta. Jelentésében⁶ a veszélyes kanyarulatok átvágását javasolta, mivel a Vág nagy kanyarulataival a Dudvágot esetenként annyira megközelítette, hogy attól lehetett tartani, az egyik áradást követően esetleg a *Dudvágba* vált át.

1735 júniusában a Dudvág mentén végzett revíziója alkalmával felemlít egy jellemző – jó szomszédi megoldást - : a veseliek „midőn a rendes meder eldugult, a vizet a pöstyéniek területére terelték, és ezáltal azok földjének nagy részét használhatatlanná tették”⁷.

1842-ben a Duna Pozsonynál egy „veszélyes új kanyarulatot” hozott létre. A város vezetése riadtan kereste a megoldást. Mikoviny megvizsgálta a város alatti ágak állapotát - mélységméréseket is végzett. Felismerte, hogy ezen ágak feltöltődése kényszerítette a folyót a várost fenyegető irányváltoztatásra, aminek következtében az „*a város... rovására nyilvánvalóan elkezd lassan rombolni és tért hódítani*”, majd *teljes erejével a nagyobb esésű újvári mederbe tér, és belőle könnyen főágot épít... az egész környéket elárasztja, és nagy veszedelembé sodorja*”⁸. A baj megelőzésére - mai szóhasználattal élve - sarkantyúk építését javasolta.

Tatai küldetése

Mindezeket annak bizonyságául tartottam fontosnak előre bocsátani, hogy érzékeljük, egy európai látókörű és a vizekhez kitűnően értő mérnök keze nyomát viseli Tata környéke.

Első tatai előfordulásáról megbízható forrásunk 1730-ból van, amikor is a Nagy-tó és a Cseke-tó szabályozásával foglalkozott.⁹

A tatai mocsarak lecsapolása országos programba illeszkedett. A XVIII. században egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a hadseregben és a mezőgazdaságban a fürge, de kis termetű és kisebb húzóerőt képviselő magyar lovakat erősebbekre kell lecserélni. Fenn maradt egy császári leirat, mely a Csehországból behozott nagyobb termetű lovak tenyésztését szorgalmazta, és az e téren eredményt felmutató megyéknek megígérte, hogy „*császári tetszésének és királyi jóindulatának bizonyosságát fogja adni*”¹⁰. A megye urai számra nyilvánvaló volt, hogy a nagyobb termetű lovaknak több széna kell. Márpedig a meglévő rétek, legelők is szűkösek voltak. Ezért újabb kaszálók után kellett nézniük. Megbízták hát mérnökeiket, hogy mérjék fel a mocsarakat, és tegyenek javaslatot azok lecsapolására.

A tatai mocsár lecsapolását is hasonló takarmány-nyerő szándék szorgalmazta. A jó

⁴ Deák i.m. 18-19.o.

⁵ A Kassai Vízmesterképző Intézetben készítették fel őket.

⁶ Deák Antal András: A Hungaria Nova megrajozója, Mikoviny Sámuel. 1994.

⁷ u.o. 132-134.o.

⁸ u.o. 137-137.o.

⁹ Tárczy-Hornoch Antal: Mikoviny Sámuel, a selmeci bányatisztképző tanintézet első tanára, Sopron, 1938. 37.o.

¹⁰ MOL Batthyány Lt. T 1 No 565. 1746.

széna felértékelődött. Így került sor a kamarai mérnök, Mikoviny tatai küldetésére, hogy a „*komáromi földterületek feljavítására*” - azaz a tatai mocsár lecsapolására - tervet készítsen¹¹, majd „*egy vízvezető csatornát*” építsen.

2. kép: Lecsapolási tervvázlat

Felirat:

A Tata és Szöny között elterülő mocsarak lecsapolásának terve (A vázlatrajzot készítette: Tari Edit)

A mocsár felmérése

1746. telén Mikoviny gondosan bejárta és felmérte a terepet.¹² A tatai mocsár ismeretében könnyű belátni, miért éppen a telet választotta a mérnök terepbejárásra. Az előkészítő munka ugyanis megkívánta a helyszín alapos ismeretét. Erre pedig csak a fagy beálltával kerülhetett sor, amikor nem kellett attól tartania, hogy a láp elnyeli. Mert hogy ennek reális veszélye fenn állt. Erről egy vitás ügyben készült jegyzőkönyvből kapunk hiteles képet. Tatától Almásig a terület olyan ingoványos volt, hogy a szekér „általában is levágott, és a marha el dült benne”; és a benne füvet kaszáló ember gyakran „kötésig süllyedt”.¹³

A felmérés elvégzésével gróf Eszterházy József bízta meg Mikovinyt, akit a sziléziai háború idején (1745) tanult meg nagyra becsülni, mivel az „mind a hadászati művek építésében, mind pedig az egyéb matematikai feladatokban rendkívül járatos volt”.¹⁴

Az idézett forrás – Kolinovics Gábor: Postuma memoria Josephi Esterházy – már 1830-ban megemlíti Mikovinyt: „Még ugyanezen évben Tata részét képező Tóvárosban lévő magtáron kívül Somod és Tata halastavait helyreállította.”

A terv

Az országos Levéltárban őrzik Mikovinynek a még 1746-ban készített lecsapolási térképét.¹⁵ Ez egy vászonra kasírozott, nagy méretű, finoman színezett munka. Feltehetően elődje és alapjául szolgáló tervrajz az, amit a bécsi Kriegsarchivban találtunk Erdély térképei között, amelyeket édesapja halála után egyik fia ajándékozott a bécsi levéltárnak. Ez a térkép is ugyanazt a „nagy mocsarat” ábrázolja a Tata-Almás-Szony háromszögben.¹⁶ Felirata német nyelvű. Almás és Szöny között feltüntet egy régi épületet (altes Gebäude), a nagy gát (Grosser Damm) folytatásaként „Füzi To”-t, és ugyanebben a vonalban egy ványoló malmot és mellette, a szónyi határban egy vendéglőt. A tatai források név nélkül szerepelnek, viszont feltünteti az Öreg tó várközeli részét, a vár alaprajzát, külön megjelöli a ványoló, a kápolna és egy kert (Garten) helyét.

¹¹ MOL S 11 No 290.

¹² Mikoviny Tatára érkezéséről 1746. szeptemberében történik említés. MOL TEL P. Familiaria. Fasc. 105. No. 1. Tata, 1746. szept. 9. 261-262. In Fülöp Éva: Mikoviny Sámuel és gróf Eszterházy József tata-gesztesi uradalma. A Tata-Füzitői mocsár lecsapolásának 250. évfordulója tiszteletére az V. Füzitői Napok rendezvénysorozat keretében tartott előadás. (Almásfüzitő, 1997. szeptember 12.)

¹³ MOL Zichy cs. Fasc. 152. et B No 1-15. 118.cs.p..34-38. Annak a pernek a jegyzőkönyvéből idéztünk, amelyet Zichy Mihály indított 1787-ben egy korábbi árvíz pusztításai miatt.

¹⁴ Gabriel Kolinovics: Postuma memoria Josephi Esterházy de Galantha..., 1754.

¹⁵ MOL S 11 No 290. 108x103 cm.

¹⁶ StA, Kriegsarchiv, B IX. C 715. 64x50 cm

1747. április 15-én kötötte meg Eszterházy József és az Udvari Kamara azt a szerződést, mely szerint „a kamarai mérnök, Mikoviny Sámuel földrajzi felmérése alapján készült térképének megfelelően két csatornát ásatnak, egyet a mocsarak lecsapolására... egyet pedig Tatától az almási malmokig”. A *"Canalis molaris et derivatorius"*-t (Malom- és levezető csatornát, ma Általér) mindkét fél számára *"fa és más dolgok szállítására"* is szánták¹⁷. Arra a pontra, ahol a lecsapoló csatorna a postautat keresztezte, Mikoviny egy cölöpökre épített köhidat építtetett¹⁸.

A mocsarat, amelybe az ember *kötésig süllyedt*, és melyben a marha *eldőlt*, Mikoviny az alábbi terv szerint csapolta le:

1. Kiszélesíttette és kimélyíttette a tatai tó vizét levezető már meglévő vízfolyás, az Általér medrét, mely ezáltal kalló malom hajtására és faúsztatásra lett alkalmas.
2. A mocsár vizének lefolyását gátló, a „*nagy gát*”-ba („*Der grosse Damm*” - valószínűleg római kori úttöltés) épült zsilipeket és malmot leromboltatta.
3. Naszálytól indítva a mocsarat ketté szelő lecsapoló csatornát ásatott a Dunába.

A mocsarat lecsapoló csatorna, melynek partját ma öreg fűzfák őrzik, még létezik, bár szerepét átvette egy újabban ásott, nem egészen a valóságnak megfelelően „Mikoviny árká”-nak nevezett csatorna¹⁹.

Tervrajzának feliratai pedig megőrizték a 300 évvel ezelőtti Tata környéki állapotokat: a *"Kis Fórás"*-t, *"Magad Fórás"*-t és a *"Fényes Forás"*-t, két közutat, az almási Duna-parton fürdőt, Szöny előtt Brigétio romjait, valamint táborát, melyhez a Tatáról induló *"aquaeductus"*, vízvezeték futott.

A terv feliratai

Címfelirat:

Tata, Almás és Szöny között elterülő mocsarak eredeti állapotát, valamint azok lecsapolását bemutató térkép.

Aláírás:

A legkegyesebb Királyi Kamara utasítására felmérte és térképre vitte Mikoviny Sámuel mérnök őrnagy és kamarai földmérő.

A térkép témájának megjelölése:

Az eredeti állapot leírása:

AA. Nyári és téli időben Tata környéki bő vízü források vizének természetes lefolyása.

BB. Egy 1330 öl hosszú, 20 öl széles és 4 öl magas gát, amely a vizet a rendes vízszint fölé 2 láb magasra emeli, s így a mögötte keletkezett elmocsarasodás okozója.

C. A hatalmas kváderkövekből épített régi zsilip, mellyel a vizet tetszés szerint fel lehetett duzzasztani, avagy teljesen le lehetett eresztani.

D. Az az átvágás, melyen át a víz az almási malomhoz folyik, és nem messze mögötte az E gáttal felduzzasztatik, és pontosan 2 lábnyival a Duna szintje fölé emeltetik.

¹⁷ Egy kalló malmot is építettek rá, amit egy árvíz egy fél évszázad múlva elsodort. MOL Zichy cs. Fasc.152.et B No 1-15. 118.cs.p.34-38.

¹⁸ MOL Zichy cs. Fasc.152. et B, 118. cs. p.1.

¹⁹ A mai tavakat a Dunával összekötő csatorna csak alsó szakaszán esik egybe a néhai Mikoviny-árokcal.

F. A szőnyi malomig stagnáló és az ott lévő malomgát által feltartóztatott víz.

NB. Ez a víz egy német mérőöld széles és ugyanannyi hosszúságú sík területet borít, melyet ha kiszáritanán, 6.000 mérő gabonát lehetne rajta termelni, vagy több mint 3.000 nagy szekér szénát lehetne rajta begyűjteni.

A kiszáritás módja és lehetősége

- 1. Ha a szőnyi vízimalom zsilipjét felhúzzuk, a víz magától lefolyik.*
- 2. Ugyanez történik, ha az almási malomgátat áttörjük, illetve leromboljuk.*
- 3. Hasonlóképpen ez történik, ha a szűk és alig 10 öl széles sávon át G-nél árkot ásunk, s általa a vizet annak rendes medrébe vezetjük.*

NB. Ezen három módozat együttes alkalmazásával lehet a vizet a legjobban és a legrövidebb idő alatt levezetni, és a mocsarat kiszáritani. A nagyobb biztonság és eredményesség érdekében mind a három mozzanatot együttesen kellene alkalmazni. Ezt követően a még itt-ott a mocsárban visszamaradt vizet rendes medrébe vezetjük, melyet kitisztítunk. Így a nagy mocsaras terület teljesen kiszárad, és részben szántóként, részben rétként és ligetes erdőként hasznosítható.

A nagy gátba épített zsiliphez rendelt felirat:

A nagy gátban található kettős zsilip bemutatása:

- aa. A nagy köztes fal, amely a szőnyi területet az almásitól elválasztja.*
- b. A szőnyi zsilip.*
- c. Az almási zsilip.*
- dd. Gerendák, amelyek a zsilipeket lezárják.*

További feliratok a térképen:

Canalis molaris et derivatorius (malom- és levezető csatorna)

Canalis exsiccatorius (lecsapoló csatorna)

Grosse Damm (a nagy gát)

Grosse Wasserquellen (nagy források: Feneketlen Fórák, Kis Fórák, Magad Fórák, Fényes fórák)

Feltüntetett objektumok a térképen:

köz- és postautak;

az almási Duna-parton fürdő;

Szőny előtt Brigetio romjai;

a Tatáról induló aquaeductus;

Tata és Naszál vonalában három malom, a nagy gátban C-nél még egy, és Almás falu szélén is egy;

Szomód alatt „Képitő” (Kőpite);

Tata alatt „Magas határ”;

birtokhatárok.

A terv lényeges elemei:

1. A lecsapoló csatorna, amely a D pontban áttörte a nagy gátat, majd G-nél egy, a vizek szabad lefolyását gátló, 10 öl széles földhátan átvezette, s így elérte az *Alsó Tiszta* valamint a *Vikony Tiszta* medrét, amelyek a Dunába torkolltak.
2. A Levezető és malomcsatornát elsősorban a tatai tavak fölösleges vizének elvezetésére, valamint a vízi szállítások – fausztatás – céljaira ásatta.
3. A nagy gátban lévő kettős zsilip mind az almásiak, mind pedig a szőnyiek malmai számára szükséges vizet duzzasztotta fel. Ezért ennek elbontása komoly ellenállásba ütközött.

A mocsár lecsapolásának története Mikoviny jelentése alapján

Kolinovics Mikoviny jelentésére támaszkodva a következőképpen számol be a mocsár lecsapolási munkálatairól: „1747 május 15-én a pozsonyi Királyi Kancelláriával megállapodást kötött (Eszterházy József), hogy az ő tatai és amazok almási birtokain lévő mocsarak lecsapolására Mikoviny matematikusnak – korunk leghíresebb mérnökének – felmérései alapján árkokat ásatnak, melyek egyike a vízzel fedett területeket szárítja ki, a másika pedig a tatai vizeket az almási malmokhoz vezeti. Az építés költségeit egyenlő arányban viselik.

Így tehát május közepén elkezdték ásni azt az árkot, amely Tatától Almásig vezetett [...], a munkások száma Mikoviny segédeivel együtt elérte az ötszázat, akik a meghatározott célnak megfelelően az árkok szeptember második felében elérték a Dunát.

A földművelés érdekében – nehogy azok a réteket és a mélyedéseket előnthessék -, általában 5 láb mély, de ha a helyzet megkívánta, 13 vagy legkevesebb 3 láb mély árkokba kényszerítette. A csatorna alsó szélesség 5-8 láb, felszínén pedig – azért, hogy a mélységnek megfelelően – 3-5 ölnyi volt. Mindezt összesen 5.058 öl, azaz másfél német mérföld hosszúságban. Tatától ugyanis a kettős római sáncig egyenesen 1.611 öl, amely aztán Somod, majd Naszál és Almás földjein a terepviszonyoknak megfelelően kanyarog.

Ezt befejezve, tüstént a másik, a naszáli csatorna ásását kezdték el, amely a mocsarak lecsapolására szolgál, magától a naszáli malomtól a tati és almási területeken keresztül egyenes vonalban a római sánc átvágásáig 1.210 öl hosszan, innen egészen az Almás falu és a Füz-tó régi, határuroló csatornájáig 614 ölt kanyarogva, összesen pedig 1.824 öl hosszúságban. Ahol a legszélesebb volt, ott 18 láb, mélysége pedig 5 láb volt, s csak november 20-ra készült el. Mégsem láttuk volna ezeket a csatornákat befejezve, ha jobb híján nem vettek volna igénybe mindkét munkához jobbágyokat, akik bizony nem szívesen jöttek, noha nem voltak megfosztva a fizetségtől.”²⁰

3. kép: Az almási híd

Felirata:

Feltehetően az Általérre tervezett közúti híd tervrajza

---

²⁰ Kolinovics adatait Mikovinynek 1748.januárjában írt jelentéséből vehette. Erre a feltételezésre a szöveg további része jogosít fel bennünket.

A híd

A fent emlegetett szerződés lapjai között található egy hídtervrajz *Delineatio Pontis ex Muro conficiendi* felirattal, amelynek hátlapján megjegyzés: 1747. *Delineatio Pontis ex Muro conficiendi in via Publica Almasiensi* (Az almási közúton kőből építendő híd tervrajza).²¹ Természetesnek tartjuk, hogy ezt is Mikoviny rajzolta. Érdekessége, hogy a köhidat fa cölöpökre tervezte: pillérjeit 6-6 sor cölöp tartotta volna. Ebből arra lehet következtetni, hogy mocsaras, süppedékes talajjal számolt.

A „régész” és hévíz-kutató

Ha már egyszer úgyis a helyszínen jár, feladatai közé felvették az almási melegforrások megvizsgálását. 5 főlíó oldalas jelentésben számolt be észrevételeiről²², melyhez egy térképet (26,5 x 40,5 cm) mellékel²³.

A térkép felirata: *„Almás azon környékének térképe, melyen a melegfürdő-források találhatóak.*

A. Az egykori régi fürdő

B. Egy régi pompás fürdőépület romjai

C. Templom²⁴

D. Vendéglő

E. Malmok²⁵

F. Malomgát, mely a vizet visszatartja, és a G mocsarat létrehozza

H. A mocsár szélén és a mocsárban található számos hévízforrás

I. Kőből épült mészárszék

K. Szérűskert”

Aláírás: *„Felmérte és rajzolta S. Mikoviny”* (Dátum hiányzik, de a hozzá tartozó iratok iktatásának idejéből lehet következtetni arra, hogy 1746-ban készült.)

A parancs szerint megfelelő gonddal szemrevételezte a fürdőt, és úgy találta, hogy az rossz állapotban van, vize pedig „nem különösen meleg”. Bár nem feladata, hogy a fürdő vizének tulajdonságait megvizsgálja, azért elmondja, hogy már a régiek is nagyra becsülték a természetnek ezen jótékony adományát. A legöregebb lakósoktól megtudta, hogy bár a fürdőt csak silány deszkafallal és tetővel építették, sokak testi bajaikban gyógyulást nyertek benne. Nem messze innen egy régi fürdőnek a romjait is felfedezte. Alaposabb vizsgálódás után kiderült, hogy egy „pompás” fürdőépület maradványaira bukkant. Maga a fürdő hossza és szélessége 3 öl volt. E mellett egy másik, ugyancsak „remek” fürdőépület alapjait is megtalálta. A téglák és a habarcs alapján úgy találta, hogy egy másfélezeréves római építménnyel van dolga. Korábbi olvasmányáiból már tudta, hogy ezen a vidéken sok nevezetes római telep és város létezett - Szőnynél Brigetio, Neszmély és Süttő között Azaon, Környénél Floriana... Az épületek szerkezetéből arra következtetett, hogy a vizet nem

²¹ MOL Zichy cs. Fasc. 152. et B. 118.cs. p.1.; 29x19 cm.

²² MOL Batthyány Lt. T 1 No 565. 1746.

²³ Mérete: 26,5x40,5 cm, német nyelvű, ff.

²⁴ Az eredeti szöveg szerint „templomok” (Die Kirchen)

²⁵ A malomépiletek elhanyagolt állapotban, pusztuló tetővel ugyan, de még állnak.

melegítették, tehát az hajdan megfelelő hőmérséklettel fakadt. Ebből arra következtetett, hogy talán azért váltak hidegebbé, mert elhanyagolták őket, vagy mert az évszázadok alatt földalatti útjaik és összeköttetések megváltoztak. A mocsárban viszont felfedezte, hogy helyeként füstként pára gomolyog fel, és a hideg vízben meleg források fakadnak. Ezek bővizűek, és sokkal melegebbek, mint a régi fürdőnél fakadóak. A források vízében fekete nyálkát talált, és amerre folyt, fehér lerakódás mutatta útját. Jelentését azzal fejezi be, hogy jelentős költségek nélkül itt a „legjobb és a leghasznosabb gyógyfürdőt” lehetne létrehozni²⁶.

Azok, akik ismerik Mikoviny Sámuel életművét, tanári, térképező, képzőművészeti, bányaművelési, kohászati, útépitési, vízépítési tevékenységét, nagy tisztelettel gondolnak arra, hogy áldozatos munkásságával mindig a társadalom javát szolgálva alkotott maradandót. A selmeci bányatórendszerét az UNESCO világörökséggé nyilvánította, mert művével úgy szolgálta az embert, hogy a természet is gazdagodott általa. Nem ugyanez jellemzi tatai munkásságát is? - Költői kérdés...

---

²⁶ Az Udvari Kamara egy Torkos Sámuel nevű „vegyész”-szel is megvizsgáltatta a vizet, aki negatív véleményt adott a víz gyógy jellegét illetően. Az almási fürdők helyreállításának gondolatát elvetették (MOL Batthiány Lt T1 No 565.)

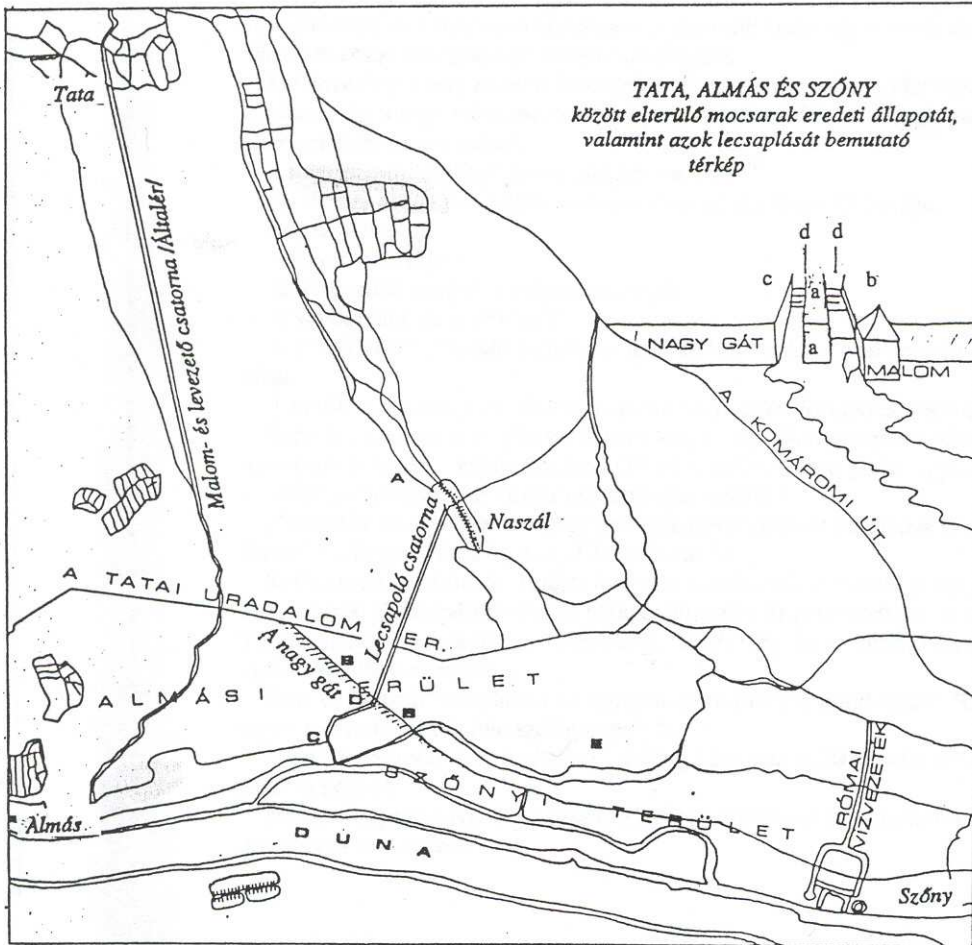
PLAN
TATA, ALMAS and SZONY

Scale: 1:50,000
Projection: UTM
Datum: WGS 84
Elevation: 100m
Scale: 1:50,000
Projection: UTM
Datum: WGS 84
Elevation: 100m

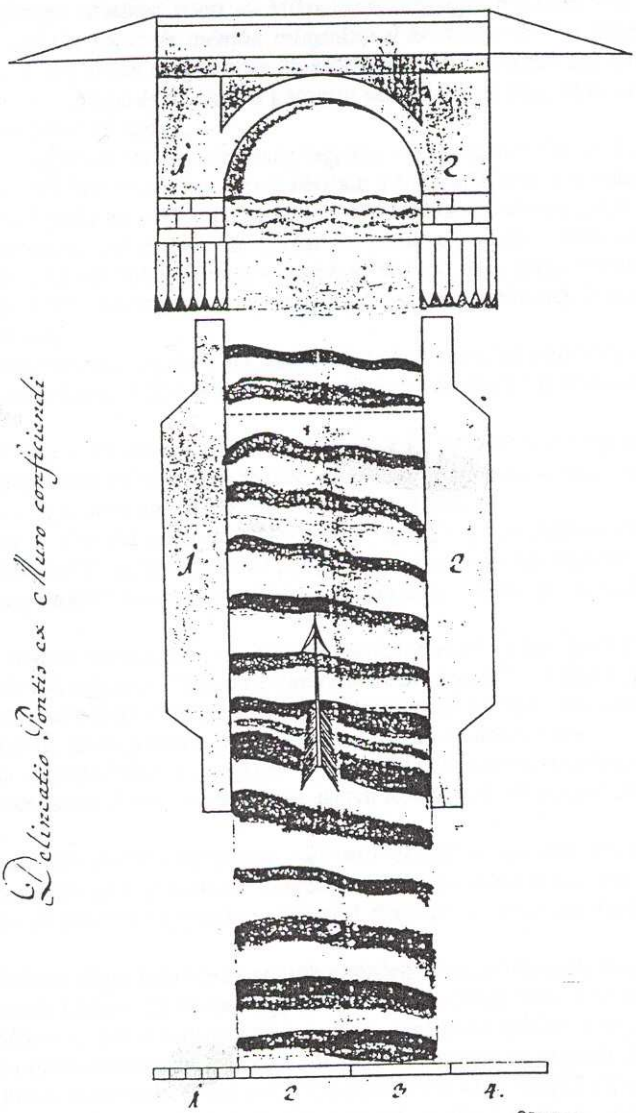

TATA, ALMÁS ÉS SZÓNY
között elterülő mocsarak eredeti állapotát,
valamint azok lecsaplását bemutató
térkép

Delinatio Pontis ex muro conficiendi

Ed. B.

ORSZAGOS LEVELTAR
P. szekcio

2
1